

ВПЛИВ ПАЛОМНИЦЬКОГО ТУРИЗМУ НА РОЗВИТОК РЕГІОНУ (НА ПРИКЛАДІ УМАНЩИНИ)

Сонько С.П., Голубкіна О.М., 2011 ©

Уманський національний університет садівництва

З набуттям Україною незалежності вона стала активно включатись у світові економічні, геопросторові та культурні процеси, які часто об'єднують під спільним терміном «глобалізація». Про вплив глобалізації на розвиток країни та її регіонів написано дуже багато, але в більшості випадків оцінки такого впливу негативні. Проте, такий вплив може бути і позитивним з позицій регіонального розвитку. Підтвердженням цього є ті елементи інфраструктури, споруди і цілі готельно-ділові комплекси, які залишаються на території країни після проведення в ній олімпіади, чемпіонату Світу чи іншої подібної події світового рівня. Саме такі події значною мірою стимулюють регіональний розвиток, бо на час їх проведення для даної країни неначе відкривається «вікно у світ». Для України і Польщі - Євро 2012 – унікальний шанс підтвердити цю закономірність. Але для таких країн як Ізраїль, Саудівська Аравія, Ватикан, Індія таке вікно у світ відкрите впродовж усього року, бо вони є об'єктами паломницького туризму. Насправді таке «вікно» існує і в Україні. «Відкривається» воно впродовж вересня кожного року, коли в місто Умань з'їжджаються хасиди з усього світу святкувати юдейський Новий рік. При цьому в географічному плані мова йде не лише про саме місто Умань і Уманський адміністративний район, а цілий регіон з історико-географічною назвою «Уманщина», до складу якого входять частина Христинівського і Монастирищенського районів, Маньківський, Тальнівський та Жашківський райони.

Рух хасидизму виник в єврейських спільнотах на території Речі Посполитої в XVIII столітті після краху мессіяньського руху Шабтая Цві і погромів часів «Хмельниччини» (в єврейській історії - «Гзерот ТаХ ве ТаТ») як рух протесту проти ортодоксальності, равіністичного формалізму і відірваності учених євреїв від народного життя.

Натхненником хасидизму став проповідник ребе Ісраель Бен Елізер (1698 -1760) з Меджібожа у Поділлі (зараз Хмельницька область), також відомий як Раббі Ісроель Бааль Шем Тов, або скорочено Бешт. На основі Каббали він створив власну течію в іудаїзмі, що поставила релігійний екстаз і безпосередній містичний досвід вище як за талмудичну ученість, так і за аскетичні практики Каббали. Бешт розглядав свою проповідь як пророче одкровення.

Саме у Умані знайшов в 1810 році свій останній притулок «пророк» і ватажок брацлавських хасидів Нахман. Внук засновника хасидизма Баала Шем Това, Нахман перед

смертю заповідав своїм учням приїжджати на свою могилу щорічно для того, щоб «щастя і успіх не покидали їх». Сам він заявляв про те, що знаходячись в Умані, «очистив душі» своїх єдиновірців, загиблих під час повстання малоросів проти польського владцтва на чолі Кармелюка.

Щорічні відвідини могили Нахмана в радянські часи були заборонені, і лише за часів перебудови євреям вдалося відшукати її у дворі приватного будинку. Ніхто точно не знає, скільки заплатили хасиди колишньому власникові будови, але говорять про суму від 800 тис. до 1 млн доларів. Тепер могила служить не тільки об'єктом поклоніння і ритуалів, де щороку хасиди святкують свій новий рік, іменованій Рош А-шана, але і є хорошим джерелом прибутку для місцевих жителів. Так, за висловлюванням одного з місцевих жителів, він набирає 17-20 чоловік. З одного за добу бере до 500 доларів. За вісім днів, що живуть, набігає понад 40 тисяч. Кожного року. «Після них правда треба робити капітальний ремонт. Спокійно можуть собі підпалити стіни, розбити унітаз. Зламати усі меблі. Але, вигідно все одно. Тому, чекає їх наступного року, коли прийдуть» [2].

Якщо в 1987 році до Умані приїхало всього 200 хасидів, то в 2007 році їх приїхало вже близько 15000. А цього 2011 року з 23 країн світу з'їхалися понад 28 тисяч хасидів. Більшість з них - з Ізраїлю, США, Канади, Великої Британії, Франції. Найбільше паломників приїхало з Ізраїлю, але є й із таких далеких країн, як Австралія, Норвегія та Ірландія. Зокрема, Бориспіль прийняв 16 тисяч паломників, ще майже 7 тисяч - Одеса і 2 тисячі — Вінниця.

Зважаючи на наявну тенденцію щорічного зростання потоку прочан Постановою Кабінету Міністрів України від 20.06.2011 №723 вже виділено 15 млн. грн. на капітальний ремонт центральної частини м. Умань (зокрема на ремонт доріг, що прилягають до історико-культурного центру на місті поховання цадика Нахмана), 225 тис. грн. - на встановлення лічильників води та газу, 615 тис. грн.- на придбання транспорту. Створено підприємство «Комунальник» із спеціальною сміттєзбиральною технікою, кожен сміттєзбиральний пункт забезпечено новими оцинкованими альфатерами. Для цього додатково з обласного бюджету було витрачено 865 тис. грн. Планується фінансова підтримка подальшої розбудови інфраструктури м.Умані, впорядкування об'єктів культурної спадщини брацлавських хасидів і залучення коштів у відновлення аеропорту м.Черкас. Вже сьогодні ведуться серйозні розмови про відновлення злітної смуги колишнього військового аеродрому у самій Умані, який в перші роки української незалежності мав досвід прийому перших «Боїнгів» з хасидами з Ізраїлю.

Нажаль, на сьогодні готелі Умані здатні прийняти лише тисячу паломників, а решта житимуть у наметах та приватних оселях. Так, у приватному секторі Умані щороку розміщується 12 тисяч паломників, ще 8 тисяч — у багатоповерхівках, близько 5 тисяч хасидів у наметових містечках і стільки ж — у місцевих готелях та в приміщенні заводу

«Мегометр». Доставкою паломників до Умані та розселенням їх по найманих квартирах та будинках займаються приватні фірми «Умань Рент» та «Шолом». На них покладено й реєстрацію помешкань, котрі уманчани здаватимуть прочанам. А це дозволить уникнути проблем зі сплатою податків, котрі містяни зобов'язані платити, та нерідко ухиляються від цього. Зокрема, цього року до кінця вересня – у жовтні очікується надходження 241,8 тис. грн. податку з доходів фізичних осіб та 169,4 тис. грн. ПДВ і податку на прибуток від наданих паломникам послуг [3].

Цьогоріч Уманська міська рада розв'язала й проблему зі збереженням житла, котре городяни здають у найм хасидам. Адже у минулі роки траплялося, що після від'їзду паломників людям доводилося робити мало не капітальний ремонт. Тепер «Умань Рент» та «Шолом» допомагають уманчанам страхувати їхні помешкання і кажуть, що виплати у разі пошкодження майна стартуватимуть від 10 тисяч гривень. Серед цьогорічних нововведень уманської влади — запровадження туристичного збору. Відтепер один відсоток від сплати за проживання має обов'язково потрапити у місцевий бюджет. Аби не втратити ці кошти, так необхідні місту, в Умані їх збором займаються спеціально найняті на роботу уповноважені агенти.

Наведене вище – лише один аспект, регіонального розвитку (але найголовніший) за рахунок прочанства. Найскоріше, брацлавський хасидизм для Уманського регіону – це акселератор регіонального розвитку, який прискорює його лише впродовж одного місяця на рік. Що ж стосується інших умов регіону, зокрема для розвитку туристичної діяльності і, особливо, напередодні «Євро-2012», то вони працюють впродовж усього року і вони такі [1].

В Уманському районі є 6 об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення загальною площею близько 20 га. Рослинний і тваринний світ зберігається у 2 ботанічних заказниках (Собківський, Степківський - на правому березі річки Ятрань), ботанічній пам'ятці природи (дуб у Собківському лісництві віком понад 500 років) та парку-пам'ятці садово-паркового мистецтва (дендропарк «Дружба» у Синицькому лісництві, де зібрано багато деревних і чагарникових порід, у тому числі й екзотичних).

Великою є культурна спадщина регіону. Близько 20% всіх пам'яток архітектури Черкаської області зосереджено саме в Умані. Лише дендропарк «Софіївка» зібрав під своєю назвою 101 пам'ятку історії і культури, що занесені до державного реєстру національного культурного надбання. Сучасна «Софіївка» - це не тільки пам'ятка садово-паркової архітектури XVIII - першої половини XIX ст, а й науково-культурний центр. На околицях регіону археологи знайшли залишки поселень пізнього палеоліту, трипільської культури, епохи пізньої бронзи, черняхівської культури і періоду Київської Русі, кургани скіфської епохи.

Додатковими перевагами Уманщини у конкурентній боротьбі за залучення туристів є її вигідне географічне положення (територіальна близькість до м. Києва як потужного «постачальника» туристів, в першу чергу, на короткотривалий відпочинок (1-3 дні), транспортні коридори «Київ-Одеса», «Львів-Дніпропетровськ», транспортні напрями «Умань-Черкаси», «Умань-Кіровоград», залізнична колія).

Села Уманщини мають надзвичайно багату історико-архітектурну спадщину, культуру, самотній побут, даровані природою мальовничі ландшафти, а також лікувально-рекреаційні ресурси. Найстарішою історичною спорудою району є Троїцька церква в с.Пугачівка - пам'ятка архітектури загальнодержавного значення. Пам'ятками архітектури місцевого значення є церкви: Святої Параскеви - у с.Родниківка, Покровська церква - у с.Кочержинцях та водяний млин - у с.Піківець. Хвилястий ерозійний рельєф, річки з системою ставків і їх мальовничі береги, вихід гранітів по руслах рік, розмаїття флори та фауни створюють мальовничі краєвиди. Села Уманщини багаті індивідуальним житловим фондом і добрими, працьовитими людьми.

Серед сучасних туристичних принад Уманщини рекреаційно-відпочивальний комплекс «Аквадар», що в Маньківському районі, а також потужний кінно-спортивно-розважальний комплекс у Жашківському районі.

В самому місті Умань працює 8 туристичних маршрутів, одні з яких «Умань і хасиди» з 11 об'єктами, присвячений хасидизму. Це: 4 синагоги, серед яких міська хоральна синагога та хасидська синагога, колишня єврейська школа, єврейська школа хедер, могила цадика Нахмана, міське та єврейське кладовище, місце гетто, урочище Сухий Яр.

Таким чином вимальовуються дві головні складові у регіональному розвитку Уманщини. Перша пов'язана з єврейським хасидизмом і може слугувати базовою щодо інвестицій в економіку регіону. Друга – місцева і пов'язана з розвитком туристичних послуг, готельно-ресторанного бізнесу, індустрії відпочинку і рекреації. Її розвиток – це унікальний шанс для місцевої влади, громадян і сільських громад зробити потужний старт цього розвитку. Власне, цьому є об'єктивне підтвердження. У 2011 – дуже складному для набору абітурієнтів році, в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини на нову відкриту спеціальність «туризм та готельно-ресторанна справа» був неймовірний конкурс – 10 чоловік на місце.

Список використаних джерел: 1. Бесараб М.Н., Левицька Ю.О., Мельник Ю.М. Перспективи розвитку сільського зеленого туризму на Уманщині. /Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва.- Випуск 71. Ч.2.Економіка.- Умань,2009. – С.134-142. 2. Нахман Нам Нахман? <http://www.molotoff.info/rozdumi/religiya/4088-uman.html>. 3.<http://www.sta.gov.ua/control/uk/publish/article>.